

Uprava Udruženja književnika Crne Gore

SAOPŠTENJE O JEZIKU¹

U posljednje vrijeme sve više se raspravlja i u najširim društvenim krugovima o problemima jezika i jezičkih varijanata i društveno-političkim reperkusijama koje iz toga proizlaze. I u Crnoj Gori ova pitanja postaju sve aktualnija. Nedavno je Društvo za srpskohrvatski jezik i književnost održalo u Budvi godišnju skupštinu s kojom je objavilo saopštenje o jeziku. Prema informaciji „Politike“ od 1. februara o. g., Društvo smatra da Novosadski dogovor nije prevaziđen, i protivi se „stvaranju“ novih, pored „dve postojeće varijante srpskohrvatskog jezika, istočne i zapadne“. Društvo tvrdi „da dosad nisu dati ozbiljni naučni argumenti o postojanju crnogorske varijante, a još manje o postojanju crnogorskog jezika“. Ono, dakle, bez rezerve prihvata i odredbe Novosadskog dogovora po kojima se književni jezik Srba, Hrvata i Crnogoraca razvio „oko dva glavna središta, Beograda i Zagreba“, zaključak koji potpuno ignoriše Crnogorce („treba nastojati da i Srbi i Hrvati podjednako nauče oba pisma“!), i ne predviđa učešće crnogorskih jezičnih stručnjaka u izradi „zajedničkog pravopisa“ („Nacrt pravopisa izradiće sporazumno komisija srpskih i hrvatskih stručnjaka!“).

Mi, međutim, ne možemo prihvatiti odredbe Novosadskog dogovora iz kojih proizlazi da su crnogorski pisci književni jezik naučili u Beogradu ili Zagrebu, i na tom tamo naučenom jeziku stvorili svoja djela. A gdje su onda naučili *književni jezik* Petar I, Petar II Petrović Njegoš, Stefan Mitrov Ljubiša, Marko Miljanov Popović, Nikola Lopičić, Mirko Banjević, Mihailo Lalić, Radovan Zogović, Janko Đonović, Dušan Kostić i drugi crnogorski pisci? Nijesu li crnogorski pisci oduvijek govorili i pisali *svojom* jezikom, koji su naučili u *svojoj* kući, jezikom koji je stvarao i kojim govori crnogorski narod?

Novosadski dogovor danas se ne može smatrati neprevaziđenim. On nije ni bio pravi izraz naše jezične situacije. Jezik Crnogoraca nastajao

¹ Tekst je objavljen u zagrebačkom časopisu „Kritika“, br. 17, ožujak–travanj 1971, str. 378.

je u specifičnim ljudskim, društvenim i kulturno-istorijskim uslovima. Za postojanje crnogorske jezičke varijante ima isto toliko vrijednih argumenata kao i za ostale varijante.

Ne može se osporiti pravo ni jednoj ni drugoj Matici da donosi ocjene o bilo kojem aspektu jezika. Matica hrvatska smatra da je Novosadski dogovor prevaziđen i da se danas mora računati sa četiri varijante tzv. srpskohrvatskog jezika, a Matica srpska ostaje pri odredbama Dogovora. Ne može se osporiti pravo ni Društvu za srpskohrvatski jezik i književnost Crne Gore da se bavi pitanjima jezika i na način na koji to čini. Ali, treba imati na umu i politički aspekt ovog problema. Jer jezička ravnopravnost jedan je od osnovnih elemenata nacionalne ravnopravnosti. Pokušaj negiranja naše jezičke varijante i osporavanje prava na nacionalno ime za jezik kojim govore Crnogorci, često se svodi na negiranje crnogorske književnosti i nacije. Naše vrijeme je postalo svjesno „predrasuda“ tradicionalne lingvistike koja je u prošlosti dobrim dijelom (primjer negiranja makedonskog jezika!) služila političkim ciljevima vladajuće klase.

Imajući u vidu svu složenost pitanja koja iskrsavaju u raspravama o jeziku, izražavamo neslaganje s jednostranim i apriornim opredjeljivanjem (kod nas u Crnoj Gori) za stavove jedne ili druge matice umjesto za argumente koje one nude. Istovremeno se zalažemo za studiozno, principijelno razmatranje jezičkih problema i za pronalaženje rješenja koja će se zasnivati na modernim naučnim saznanjima i rezultatima društvenog progresa socijalističke zajednice naših naroda.